

Predhovor

Dalo by sa povedať, že tento životopis Samuela Becketta vznikol pred dvadsiatimi piatimi rokmi. S Beckettom som sa zoznámil a – s pribúdajúcimi rokmi čoraz lepšie spoznával – ako organizátor výstavy na počesť jeho diela po tom, čo dostal Nobelovu cenu za literatúru, a ako zakladateľ Beckettovho archívu na Univerzite v Readingu. Už roku 1972 mi istý americký vydavateľ navrhol, aby som napísal jeho životopis. Odmietol som, keď mi Beckett naznačil, aby som to radšej nerobil. Vždy dúfal, že sa pod mikroskopom bude skúmať jeho dielo, a nie jeho život. Bol som fascinovaný Beckettovými textami a najmä jeho divadelnými a rozhlasovými hrami, a preto som o nich nasledujúcich dvadsať rokov písal, pričom som si s ním pravidelne dopisoval a niekoľkokrát do roka som sa s ním stretával. A medzitým, roku 1978, vyšiel prvý životopis z pera Deirdre Bairovej.

Keď som roku 1989 znovu dostal ponuku napísať Beckettov životopis, napísal som mu, že ani tentoraz nepodniknem nič bez jeho jednoznačného „áno“. Odpovedal listom, ktorý obsahoval jediný riadok: „Životopisu o mne od Vás – áno.“ Keď sme sa stretli, aby sme sa o všetkom pohovárali, povedal mi, že podľa neho jeho život nemá s jeho prácou nič spoločné, ale keďže vytvorenie novej biografie v budúcnosti určite niekomu zadajú, rozhodol sa v plnom rozsahu spolupracovať so mnou, pričom vyjadril spokojnosť, že jeho životopisec je aspoň niekto, kto naozaj dobre pozná jeho dielo. Môjmu vydavateľovi napokon oficiálne napísal, že toto bude „jeho jediný autorizovaný životopis“, a mne prisľúbil aktívnu spoluprácu. Počas piatich mesiacov sme sa týždeň čo týždeň stretávali a zhovárali. Napísal mi odporúčacie listy, poskytol mi mnoho mien a adries a iné cenné zdroje informácií. Umožnil mi navštíviť svoj domček v Ussy a pracovať v jeho študovni na Boulevard Saint-Jacques 38. Veľkoryso, no zároveň v snahe ochrániť svoje súkromie, napísal, že nechce, aby kniha vyšla skôr, ako zomrie on a jeho manželka, „pretože tým získate viac slobody“. Bohužiaľ, zomrel pol roka po tom, čo som začal zbierať materiál ku knihe.

Beckett bol často považovaný za človeka, ktorý sa vyžíva v depresii a trápení. Pokladám to však za zlú interpretáciu a skreslenie jeho diela. Hoci bol vášnivý a často depresívny, stovky listov, z ktorých citujem, odhaľujú Becketta, akého veľmi dobre poznali jeho priatelia: vtipného, húževnatého človeka, ktorého automatickou reakciou na nepriazeň osudu bol často humor a odhodlanie ísť ďalej. Jeho práca bola jeho prvoradým záujmom a hlavným zmyslom života: zvažoval každé slovo, vyvažoval každú vetu, načúval každému falošnému tónu. No nezabránilo mu to prejavovať pochopenie a pozornosť mnohým priateľom. Hoci som venoval veľa priestoru jeho dielu, snažil som sa Becketta predovšetkým predstaviť ako súkromnú, a nie ako verejne známu osobnosť: zložitého intelektuála odmietajúceho snobstvo, sebakritického, a pritom tolerantného človeka, ku ktorému jeho priatelia i obdivovatelia pociťovali hlbokú náklonnosť.

Beckettovi by sa nepáčilo, keby sa o ňom zmýšľalo ako o svätom. A ja som sa o to ani nepokúšal. Dúfam, že hoci môj vzťah k nemu je evidentný v celej knihe, vyvažuje to aspoň moja snaha vytvoriť prostredníctvom nej čo najucelenejší portrét, teda viac, než odo mňa očakával.

Predpoludním som musela nosiť bavlnené šaty, bielu zásteru a biely čepiec, popoludní čierne šaty s kaučukovými manžetami a golierikom a malý čepček s čiernou zamatovou stužkou. Keď sme išli popoludní niekomu otvoriť dvere, museli sme byť pekne oblečení. A keď niekto priniesol list, položil ho na striebornú táčnu, ktorú sme držali v rukách.¹⁰⁶

V tom čase to vo finančne dobre zabezpečených dublinských rodinách strednej vrstvy takto chodievalo. Ale May bola často až posadnutá zachovávaním dekóra. Pri jedle muselo byť všetko bez chybičky. „Keď mali hrozno alebo nejaké iné ovocie,“ pokračovala slúžka, „zvyčajne som im nosila misky na umývanie prstov. Maličké obrúsky a maličké sklené misky s troškou vody, aby si umyli prsty.“¹⁰⁷ May kládla mimoriadny dôraz na čistotu. „Ak niekto vošiel do domu v zablatených topánkach, slúžky za ním ihneď utierali dlážku,“ povedala Sheila Pageová.¹⁰⁸

May Beckettová veľmi prísne dbala na zásady slušného správania a chlapci ich museli dodržiavať, ináč by riskovali jej hnev, po ktorom by nasledoval trest. Pod takým tlakom si chtiac-nechtiac osvojili bezchybné správanie. A tak vstali vždy, keď niekto vstúpil do miestnosti, otvárali návštevam dvere, odťahovali im stoličky od stola, zdvorilo vítali hostí a odpovedali na ich otázky. „Naše správanie pri stole bolo hrozne viktoriánske,“ spomínala Sheila Pageová.¹⁰⁹

Napriek rozličným obmedzeniam a zákazom bolo Beckettovo detstvo prevažne šťastné. Existovalo toľko zaujímavých činností a mal more času, aby sa im mohol venovať: dlhé prechádzky s teriárom Vlkom, tenis alebo kriket v Carrickmines, neskôr golf v Carrickmines a vo Foxrocku, dlhé šachové partie s Frankom a plávanie s otcom vo Forty-Foot. Bratia sa často bicyklovali, hrali bicyklové pólo na poli neďaleko Cooldrinaghu, tak ako kedysi ich otec, v tíme, ktorý viedol pán Wisdom Healy.¹¹⁰ Scéna v Beckettovom románe *Dream of Fair to Middling Women*, v ktorej dvaja bratia idú na bicykloch k moru, vyvoláva dojímavé spomienky na jeho detstvo.

¹⁰⁶ Rozhovor s Lily Condellovou, 4. august 1992.

¹⁰⁷ Rozhovor s Lily Condellovou, 10. august 1992.

¹⁰⁸ Rozhovor so SP, 19. január 1990.

¹⁰⁹ Rozhovor so SP, 19. január 1990.

¹¹⁰ Túto informáciu poskytol SB pani Readovej 4. septembra 1967, Ellman Papers, 003 (Tulsa).

Druhým človekom, ktorý mal na Becketta v jeho študentských časoch veľký vplyv, nebol ďalší pedagóg z Trinity College, ale malá buclatá Talianka v strednom veku Bianca Espositová. Bola to jeho súkromná učiteľka, ku ktorej chodil na pravidelné hodiny taliančiny. „Museli sme študovať súčasne dva jazyky,“ povedal Beckett, „a tak som si ako druhý vybral taliančinu. Mal som veľké šťastie, že som natrafil na Biancu Espositovú. Pomáhala mi s literatúrou aj s taliančinou.“³¹ Zhovárali sa po taliansky a podrobne analyzovali diela spisovateľov, ktorými sa Beckett zaoberal v posledných dvoch rokoch štúdia: Machiavelliho, Petrarca, Ariosta, Carducciho, D'Annunzia a predovšetkým Beckettovho najobľúbenejšieho talianskeho spisovateľa Danteho – študovali jeho *Božskú komédiu* a *Nový život*.³² O Danteho jedinečnom diele si zapísal veľa poznámok, všimol si jednotlivosti aj celkové vyznenie. Buď sám, alebo prostredníctvom Rudmosa-Browna objavil básnika pesimizmu Leopardiho, ktorý žil v 19. storočí. Taliansku literatúru prednášali Rudmose-Brown a rovnako svojrázny Walter Starkie, ale keď bol človek obľúbencom „Ruddyho“, nebolo pravdepodobné, že by mohol obdivovať Starkieho, lebo títo dvaja profesori nemali rovnaký názor vôbec na nič. Beckett Starkieho neuznával a mal pocit, že sa od neho nič poriadne nenaučil.

Súkromná výuka taliančiny prebiehala v malej jazykovej a hudobnej škole na Ely Place 21. Sídlila v štvorposchodovej budove z červených tehál so vstupnou halou s peknými kamennými stĺpmi. Nebolo prekvapujúce, že Beckett začal chodiť práve do tejto školy. Bianca Espositová bola v Dubline známa ako vynikajúca učiteľka a veľmi inteligentná žena, a navyše tu vyučovala hudbu slečna Pauline Elsnerová, sestra jeho bývalej učiteľky na základnej škole slečny Idy Elsnerovej, ktorá tu tiež občas dávala hodiny.³³ Okrem taliančiny v škole učili aj francúzštinu a nemčinu. Beckett niekoľkokrát týždenne chodil z Trinity College po Grafton Street alebo Dawson Street cez verejný park St Stephen's Green a krátku Hume Street na hodinu taliančiny so signorinou Espositovou.

31 Rozhovor so SB, 5. júl 1989.

32 Študentské poznámky SB o Machiavellim, „puristoch talianskej renesancie“ (Bembo, Speroni, Castiglione), Carduccim, Ariostovi a najpodrobnejšie o Dantem sa dodnes zachovali, a takisto niekoľko náčrtov jeho študentských prác v taliančine a angličtine o Carduccim a D'Annunziom. Beckett napríklad v jednej z nich tvrdí, že „Carducci je vynikajúci vysokoškolský profesor, ale vskutku mizerný básnik“.

33 V *Thom's Official Directory*, 1921, sú slečny Ida Elsnerová a W. Pauline Elsnerová uvedené na adrese Ely Place 21.

Štvrtá kapitola

Akademický úspech a láska 1927 – 1928

Cez vianočné prázdniny 1926 – 1927 sa v Cooldrinaghu rozprúdila vášnivá debata o tom, čo by mal Beckett robiť, keď nasledujúcu jeseň ukončí bakalárske štúdium. Sam, mĺkvy ako vždy, keď bol predmetom rozhovoru, len sem-tam utrúsil nejaké slovo. Mal jasnú predstavu o tom, čo nechce robiť – nechcel sa stať právnikom ani autorizovaným účtovníkom. Jeho študijný poradca, učiteľ filozofie A. A. Luce, zapísal Beckettovi tieto povolania do študijnej karty, lebo sa o nich zmienil pri príchode na univerzitu – urobil to zrejme len preto, aby tam bolo čo napísať.¹

Vyučovať na škole sa mu tiež veľmi nechcelo. Otec, ktorý mu už dávnejšie navrhol, aby sa zamestnal v pivovarníckej firme Guinness („nenáročná práca, skorý odchod do dôchodku a more piva,“ komentoval to Beckett), si už nepredstavoval synovu budúcnosť v obchodnej sfére.² Takisto mu bolo jasné, že jeho druhý syn nemá chuť vstúpiť do rodinnej firmy zaoberajúcej sa stavebným dozorom ani stať sa stavebným dodávateľom ako jeho starý otec.

¹ JK poskytol túto informáciu A. A. Lucemu 24. septembra 1970.

² Rozhovor so SB, 13. september 1989.